

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 20 mars, kl. 3,40 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt vissa ledamöter i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 37; har herr *O. N. Olsson* i Heden hemställt, det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan förändring af sin förnyade förordning af den 12 augusti 1901, § 11, att af landsting vald ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant, må för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta rescersättning jämte dagtraktamente enligt femte klassen af gällande resereglemente».

I motiveringen erinrar motionären till en början därom, att han m. fl. vid förra årets riksdag väckt motion om sådan ändring af 11 § i Kungl. Maj:ts förnyade förordning angående rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning samt om val af ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner m. m. den 12 augusti 1901, att af landsting eller stadsfullmäktige vald ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant, måtte för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta reseersättning jämte dagtraktamente enligt fjärde klassen af resereglementet, men att Andra Kammaren afslagit motionen.

Härefter anför motionären till stöd för sin nu väckta motion följande.

»Som bekant, utgår nu reseersättning till ifrågavarande ledamöter efter tredje klassen af resereglementet, men icke dagtraktamente. Detta verkar därhän, att inom orter, där lokal- och kommunikationsförhållandena äro sådana, att ledamöterna i fråga resa långa sträckor med landsvägsskjuts, såsom i landets nordliga delar, ställer denna ersättning sig så fördelaktig, att vederbörande icke allenast däraf kunna bestrida rese- och traktamentskostnader utan göra besparing, under det att, där resorna i hufvudsak ske å järnväg och ångbåt, såsom i landets södra och västra delar, reseersättningen endast betäcker resekostnaderna, och vederbörande ledamöter måste af egna medel bekosta logi och vivre under förrättningstiden. Detta kan väl knappast anses för rättvist och riktigt? Under sådana förhållanden och i hvarje fall bör man väl tillse, att såväl traktaments- som reseersättning utgår efter en taxa, som närmast kan ersätta de *verkliga* utgifterna för offentliga uppdrag af den beskaffenhet, att någon ersättning anses berättigad.

Då det emellertid torde vara mest korrekt, att rese- och traktamentsersättning för här ifrågavarande uppdrag endast utgår till af landsting valda ledamöter, enär af stadsfullmäktige valda endast tjänstgöra inom den stad de tillhöra och sålunda icke äro underkastade pekuniär uppoffring genom uppdraget; samt att den klass i resereglementet tillämpas, som i praktiken måst motsvaras af verkligheten, så tillåter jag mig att i häntydda riktning inskränka fjolårets förbemälda motion, till hvilken motivering jag för öfrigt uti väsentliga delar hänvisar.»

Andra Kam-
marens ut-
skotts ytt-
rande.

Öfver motionen har Andra Kammarens femte tillfälliga utskott afgifvit ett så lydande yttrande:

»Af denna motivering framgår, att fråga om traktaments- och reseersättningar åt omnämnda ledamöter redan vid föregående års riksdag förelåg, ehuru med den skiljaktighet, att ersättningen var föreslagen att utgå enligt *då* gällande resereglementes fjärde klass.

I fjolårets utskottsutlåtande, n:o 32, redovisas för värnpliktslagens föreskrifter angående ifrågavarande ledamöters uppdrag, skyldigheter och antal m. m. Till denna redovisning torde sålunda i dessa afseenden få hänvisas.

Beträffande utredningen angående kostnadsökningen för statsverket, i händelse det *nu* framlagda förslaget vinner Riksdagens bifall, bör emellertid tagas i betraktande, att Kungl. Maj:t utfärdat nytt resereglemente, att gälla från och med detta års ingång. Och enligt detta resereglemente utgår numera traktamentsersättning enligt femte klass med sex kronor

om dagen samt skjutsersättning för en häst, ersättning för järnvägsbiljett i andra klass kupé och för ångbåtsbiljett i salong, samt ersättning af en krona per gång för transport af reseffekter, under det att, enligt gällande bestämmelser, ifrågavarande förrättningsmän visserligen icke åtnjuta något dagtraktamente, men däremot skjutsersättning för två hästar, ersättning för järnvägsbiljett i första klass kupé och för ångbåtsbiljett såsom för dubbel hyttplats jämte nyssnämnda ersättning af en krona för transport af reseffekter.

Enligt hvad i åberopade utskotts utlåtande är anfördt, uppgår totalsumman dagar, för hvilka dagtraktamente åt de af landsting valda ledamöter skulle komma att utgå, till 3,207, hvadan föreslagna ändringar med hänsyn till traktamentsersättningar skulle medföra en ökning af statsverkets uppgifter, uppgående till 19,242 kronor.

Med afseende på reseersättningar däremot skulle den i år föreslagna förändringen komma att medföra en minskning i statsverkets utgifter. Denna minskning skulle sålunda komma att uppgå: i fråga om hästlega för landsvägsskjutsar till 50 % och i fråga om järnvägs- och ångbåtsbiljetter till omkring 40 % af respektive för dessa ändamål nu utgående belopp. Beträffande sådan ersättning, som utgår för transport af reseffekter, bör anmärkas, att denna post kommer att minskas betydligt på grund däraf att det nya resereglementet i afsevärd mån begränsar de tillfällen, för hvilka ersättningar för effektransporter komma att utgå. Minskningarna för statsverket i nu omnämnda hänseenden torde kunna beräknas uppgå till ungefär samma totalbelopp, hvarmed de föreslagna dagtraktamentsersättningarna beräknats.

För statsverkets utgifter synes sålunda ett bifall till motionen säkerligen icke komma att medföra några afsevärda förändringar. Och otvifvelaktigt torde de föreslagna grunderna för ersättningarnas beräkning och fördelning enligt nu utfärdade resereglemente mera än hittills gällande bestämmelser vara afpassade efter de verkliga kostnaderna.

Enär utskottet sålunda anser, att motionen i år kommit i nytt läge, får utskottet hemställa, det Andra Kammaren för sin del behagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan förändring af sin förnyade förordning af den 12 augusti 1901, § 11, att af landsting vald ledamot i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant, må för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta reseersättning jämte dagtraktamente enligt femte klassen af gällande resereglemente.»

Förslaget har af Andra Kammarren godkänts.

Andra Kammarrens beslut har delgifvits Första Kammarren, som därpå hänvisat frågan för vidare utredning till sitt första tillfälliga utskott.

Första Kammarrens utskotts yttrande.

Jämlikt värnpliktslagen den 14 juni 1901, är för inskrifning af värnpliktige, med undantag af dem, som äro inskrifna å sjömanshus och för hvilka särskilda bestämmelser gälla, riket indeladt uti inskrifningsområden och rullföringsområden; hvarje inskrifningsområde omfattar ett visst antal rullföringsområden. För rullföringsområde skall finnas en inskrifningsnämnd, bestående af en regementsofficer, såsom ordförande, samt fyra ledamöter, nämligen en af Konungens befallningshafvande därtill förordnad lagfaren man, rullföringsområdesbefälhafvaren samt två inom samma område bosatte icke militära personer, hvilka jämte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget eller, där rullföringsområde utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Inskrifningsnämnden skall verkställa inskrifning af värnpliktige, pröfva och besluta om frikallelser och uppskof samt yttra sig om värnpliktigs lämplighet för det ena eller andra truppslaget eller ena eller andra tjänsten m. m.

För inskrifningsområde jämte inom detsamma belägna sjömanshus skall finnas en inskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen eller, i händelse denne har förfall eller ämbetet är ledigt, landssekreteraren i det län, till hvilket största delen af området hörer, såsom ordförande, samt af fyra ledamöter, nämligen inskrifningsområdesbefälhafvaren äfvensom från hvarje till området hörande län eller ej under landsting lydande stad tre inom länet eller staden bosatte män, som jämte tre suppleanter utses för tre år af landstinget eller för staden af stadsfullmäktige. Inskrifningsrevision åligger det, bland annat, att pröfva och afdöma besvär öfver inskrifningsnämnds beslut, att granska och, där så skäligen finnes, ändra inskrifningsnämnds beslut, rörande hvilka afvikande mening är till protokollet antecknad, och att bland värnpliktige, som därtill af inskrifningsnämnden pröfvats lämpliga, uttaga det antal, som skall tilldelas särskilda truppslag vid hären, viss tjänst vid flottan eller särskild befattning vid hären eller flottan.

Den, som blifvit vald till ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision eller till suppleant, må ej afsäga sig uppdraget med mindre

han företer giltiga skäl för sin afsägelse. Uteblifver vald ledamot eller vid förfall för honom suppleant från sammanträde utan anmäldt och af Konungens befallningshafvande godkändt förhinder, är han underkastad böter.

Af landsting eller stadsfullmäktige vald ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant, äger för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta reseersättning enligt tredje klassen af resereglementet, men icke dagtraktamente.

Enligt resereglementet af den 11 februari 1881, som upphäfts genom resereglementet af den 13 december 1907, utgick reseersättningen efter tredje klass: för resa med skjuts med lega för två hästar; för resa på ångfartyg med afgift för dubbel hyttplats eller, när hytt ej förekom, en salongsplats och för resa på järnväg för plats i första klassens vagn. Någon ändring af dessa bestämmelser om resekostnaderna efter tredje klass har ej vidtagits i nya resereglementet, som trädte i kraft vid detta års början.

Reseersättningen efter femte klass är i nya resereglementet bestämd för resa med skjuts till lega efter en häst, för resa med ångfartyg till afgift för salongsplats och för resa på järnväg till afgift för plats i andra klassens vagn eller, när denna klass ej finnes, första klassens vagn. Dagtraktamentet efter femte klass utgår med sex kronor.

För transport af reseffekter till och från järnväg eller fartyg, åtnjuter nu, med vissa undantag, resande af de fyra första klasserna 1 krona samt af femte eller sjette klassen 75 öre för hvarje gång, då däremot i äldre resereglementet af år 1881 ersättningen för transport af reseffekter var bestämd till 1,50 krona för de tre första klasserna, 1 krona för fjärde klassen samt 75 öre för femte och sjette klasserna, allt för hvarje gång.

Af det betänkande, som Andra Kammarens tillfälliga utskott vid 1907 års riksdag afgifvit i anledning af herr O. N. Olssons då väckta motion, och till hvilket betänkande här ofvan hänvisats, har Första Kammarens tillfälliga utskott inhämtat, att af landsting valda ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner uppginge till ett antal af 408. Under år 1905 hade antalet förrättningsdagar, för hvilka dagtraktamente, om sådant funnits, skulle utgått, utgjort 2,391. Till denna summa borde, enligt utskottets åsikt, läggas minst två resedagar för hvar person eller 816 resedagar, hvarigenom antalet dagar, för hvilka

dagtraktamente i så fall bort åtnjutas, kommit att uppgå till 3,207. Efter ett dagtraktamente af sex kronor skulle kostnadsökningen för statsverket bestigit sig till 19,242 kronor, dock med någon minskning till följd af resor på ångfartyg efter fjärde klass i stället för tredje klass (enkel hyttplats i stället för dubbel).

Skälet till att af landsting valda ledamöter i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision tillerkänts allenast resekostnadsersättning är antagligen att söka däri, att uppdraget räknats till kommunala förtroendeuppdrag, hvilka i allmänhet icke äro aflönade. Värnplikten, på hvilken hvilar skyddandet af landets frihet och ära, är emellertid en så stor fosterländsk angelägenhet, att de regler, som gälla i afseende å godtgörelse för kommunala förtroendeuppdrag, icke böra hafva tillämpning å det led i värnpliktens ordnande, som utgöres af värnpliktiges införande i försvarsväsendets rullor. De af landsting eller stadsfullmäktige valda ledamöterna hafva i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision samma befogenhet som själfskrifven eller af vederbörande myndighet förordnad ledamot. De valde tillföra nämnd och revision en ort- och personkännedom, som är af stor betydelse för ett rätt utförande af nämndens och revisionens uppgift. Ett erkännande af att de valde ledamöternas uppdrag är af statsändamåls natur är ju också gifvet däri, att staten lämnar dem ersättning för en del af de kostnader, som med uppdraget äro förenade, nämligen för egentliga resekostnader enligt tredje klass i resereglementet. Utom dessa kostnader hafva de valda ledamöterna utgifter för kost och husrum under förrättningstiden. Det senare slaget af utgifter är icke mindre oundgängligt än det förra, hvarför något vägande skäl för att undandraga de valda ledamöterna ersättning för en del förrättningskostnader eller lefnadskostnaderna icke synes förefinnas.

Såsom motionären påpekat, blifver utfallet af reseersättningar för valde ledamöter relativt taget mycket skiftande. Det torde vara vanligt, att sådan ledamot gör sina landsvägsresor med skjuts efter en häst och såmedelst gör sig en besparing af legan för den andra hästen. Om resorna efter skjuts äro långa och draga större antal dagar eller flera veckor, såsom vid inskrifningsförrättningar i de norra länen, kan behållningen blifva så god, att den räcker till täckande af utgifterna för kost och rum och dessutom lämnar något öfverskott för tidspillan. I orter med så tätta och goda järnvägsförbindelser, att färderna till inskrifningsställena i regel göras på järnväg, blifver behållningen mindre och ej sällan så ringa, att vald ledamot nödgas af egna medel tillskjuta till

uppehälle under förrättningstiden. Utom tid och arbete får han således offra penningemedel för ett statsintresse. Det är icke oantagligt, att detta i en och annan ort kan hafva den verkan, att personer med god ort- och personkännedom samt i öfrigt med goda förutsättningar för ett rätt fyllande af uppgiften i fråga och till ett stärkande af allmänhetens förtroende till inskrifningsinstitutionen skola söka undandraga sig uppdraget.

För utskottet ställer sig därför förslaget om dagtraktamente åt valde ledamöter som välbefogadt. Däremot hyser utskottet tvekan, huruvida ett dagtraktamente af sex kronor i samband med en nedsättning af godtgörelse för resekostnaden från tredje till femte klass är fullt väl afvägdt. Det kan blifva tillräckligt i en ort, men för knappt i en annan. En bestämmelse enligt förslaget kan således hafva till följd, att inom de norrländska inskrifningsområdena, möjligen äfven i andra orter, där ledamöterna långa tider få ligga borta från hem och dagliga värf, där lefnadskostnaderna äro dyra och resorna mycket besvärliga, skall uppstå enahanda olägenhet i afseende å val af ledamot, som här ofvan framhållits, eller obenägenhet att mottaga förtroendet. I betraktande af detta har utskottet fått betänkligheter mot att i det skicket, hvori frågan nu föreligger, obetingadt ansluta sig till Andra Kammarens beslut och ansett, att ändring af gällande stadgande om ersättning åt valde ledamöter i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision icke bör ske, innan en föregående undersökning visat, huru ersättningsbestämmelserna lämpligast böra afpassas efter de verkliga kostnaderna, sådana de på förhand kunna ungefärligen beräknas.

På grund af hvad utskottet anfört, får utskottet hemställa,

att Första Kammararen ville på så sätt biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida af landsting vald ledamot i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant, bör för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden få åtnjuta, utom reseersättning, dagtraktamente, och i så fall, huruvida reseersättningen lämpligen bör utgå efter femte klassen i resereglementet, samt därefter föranstalta om den ändring i 11 § af Kungl.

Maj:ts förnyade förordning angående rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning och val af ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner m. m. den 12 augusti 1901, hvartill utredningen finnes föranleda.

Stockholm den 19 mars 1908.

På utskottets vägnar:

I. VON STAPELMOHR.
